

Θέμα Γ'

Το ερμηνευτικό σχόλιο

[Βαθμολογείται
με 15 μονάδες]

Προβλέπει τη σύνθεση ενός «ερμηνευτικού σχολίου» έκτασης 100-200 λέξεις σε μη διδαγμένο κείμενο, το οποίο περιλαμβάνει «την ανάπτυξη αφενός του βασικού, για τους/τις μαθητές/τριες, ερωτήματος/θέματος του κειμένου και αφετέρου της ανταπόκρισής τους σε αυτό».

Τι είναι το ερμηνευτικό σχόλιο

- ▶ Αποτελεί το βαθύτερο ερώτημα/θέμα που διατρέχει το λογοτεχνικό κείμενο και δεν αποτελεί μια απλή αναδιήγηση περιεχομένου ούτε μια παρουσίαση των γλωσσικών και άλλων επιλογών του λογοτέχνη.
- ▶ Αναφέρεται στο «τι λέει» το κείμενο, «πώς το λέει» και «τι σημαίνει» αυτό που λέει για τον αναγνώστη.

Σημείωση 1η

Δεν υπάρχει ένα και μοναδικό θέμα αλλά αυτό που προκρίνει ο εκάστοτε αναγνώστης. Προέχει, δηλαδή, η αναγνωστική ανταπόκριση στο ερώτημα/θέμα και η προσωπική πρόσληψη του ερωτήματος/θέματος.

Σημείωση 2η

Προϋπόθεση για το θέμα που προκρίνεται είναι να τεκμηριώνεται από τις συγγραφικές επιλογές, τους λεγόμενους κειμενικούς δείκτες.

Κειμενικοί δείκτες

Στοιχεία περιεχομένου

Τίτλος, χαρακτήρες, συγκρούσεις, αξίες, ιδέες, αντιλήψεις, συμπεριφορές, Σκοποί, Στάσεις, κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες, σχέσεις, διακειμενικές αναφορές κ.ά.

Μορφικά στοιχεία

Οι γλωσσικές /λεξιλογικές επιλογές (λεξιλόγιο, στίξη, γραμματικοί χρόνοι, εγκλίσεις, ρηματικά πρόσωπα, ονοματοποίηση, σχήματα λόγου, σύνταξη κ.α.), το λογοτεχνικό είδος, οι αφηγηματικές τεχνικές, οι εικόνες, στιχουργική, θεατρικά στοιχεία κ.ά.

Στοιχεία συγκείμενου

Ο χώρος, ο χρόνος, οι ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες, αξίες, αντιλήψεις κ.ά

Σημείωση 3η

Οι κειμενικοί δείκτες που επιλέγονται για τη στήριξη του ερμηνευτικού σχολίου πρέπει απαραίτητα να συνδέονται άμεσα με το ερώτημα / θέμα που προκρίνεται, να συμβάλλουν στην ερμηνεία του και να μην αναφέρονται άλλοι που δεν σχετίζονται με αυτό.

Βήματα σύνθεσης ερμηνευτικού σχολίου

- ▶ 1ο : Προσεκτική ανάγνωση και ανίχνευση των προσδοκώμενων προθέσεων του λογοτέχνη μέσα από σκόπιμες ενδείξεις.
- ▶ 2ο : Κατανόηση και ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου μέσα από τις παραπάνω ενδείξεις.
- ▶ 3ο : Διατύπωση του ερμηνευτικού σχολίου
- ▶ 4ο : Τεκμηρίωση με κειμενικά στοιχεία
- ▶ 5ο : Προσωπική στάση

Σημείωση 4η

-
- ▶ Είναι πολύ σημαντική η προσεχτική ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου στη διαμόρφωση του ερμηνευτικού σχολίου. Προσέχουμε να μη διαβάζουμε επιφανειακά το κείμενο ούτε «πιανόμαστε» από λέξεις ή φράσεις του. Το βλέπουμε σφαιρικά.

Η αξιολόγηση του ερμηνευτικού σχολίου

Κατανόηση & ερμηνεία

- Η εύστοχη διατύπωση του θέματος με τρόπο που να συλλαμβάνει τις βασικές ιδέες και το συναισθηματικό κλίμα του κειμένου.

Κειμενικοί δείκτες

- Η τεκμηρίωση με κατάλληλα στοιχεία περιεχομένου ή / και μορφολογικούς ή οργανωτικούς δείκτες ή στοιχεία συγκειμένου.

Οργάνωση & Γλώσσα

- Η σωστή χρήση της γλώσσας, η αλληλουχία και συνοχή, το πλούσιο λεξιλόγιο.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις του Θέματος Γ'

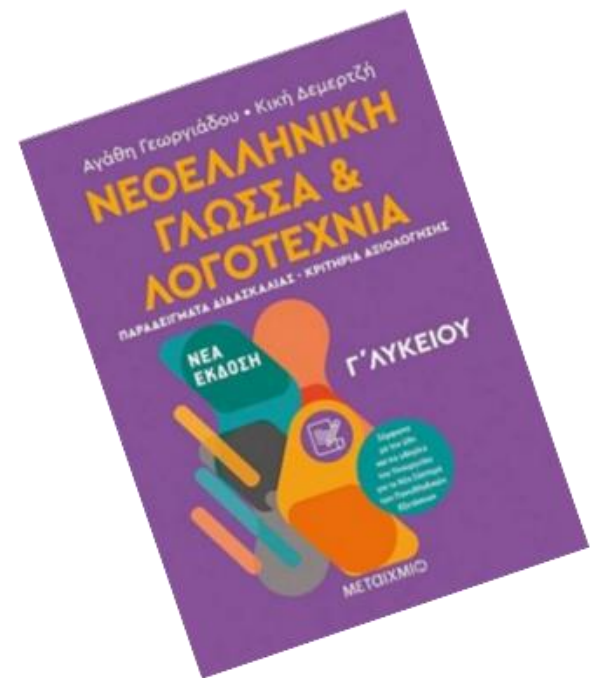
- ▶ Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το θέμα του ποιήματος; Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο, τεκμηριώνοντάς το με τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).
- ▶ Να σχολιάσετε εκείνο το θέμα, από όσα θέτει το κείμενο, που κρίνετε πιο σημαντικό.
- ▶ Ποιο είναι το ερώτημα που, κατά τη γνώμη σας, θέτει το κείμενο; Ποια είναι η απάντηση του κειμένου/ του ήρωα κ.λπ.; Ποια είναι η δική σας απάντηση;
- ▶ Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο (120-150 λέξεις) για το ποίημα, εστιάζοντας στον διάλογο που αναπτύσσεται σε αυτό.

Ενδεικτικό παράδειγμα ανάπτυξης ερμηνευτικού σχολίου

Κείμενο III: Κοντινό

Μέριμνες επιούσιες
Μισθοί και ωράρια
Μόδες τηλέφωνα ταξίδια επιταγές
Κάτω από τόνους σκουπιδιών
Πατικωμένο βιαστικά
Το αιώνιο.
(Κι εδώ, στον στύλο της γωνίας,
Αδύναμη
Μια λάμπα φέγγει
Σβήνοντας
Χιλιάδες άστρα).

Αντώνης Φωστιέρης, *Τοπία του Τίποτα*, Καστανιώτης,
2013, σελ. 51.

Ερώτημα για το ερμηνευτικό σχόλιο

▶ ΘΕΜΑ Γ

- ▶ Να σχολιάσετε εκείνο το θέμα, από όσα θέτει το Κείμενο ΙΙΙ, που κρίνετε πιο σημαντικό. Να τεκμηριώσετε τη θέση σας.

(Μονάδες 15)

Ενδεικτικό ερμηνευτικό σχόλιο

- ▶ Θέμα του ποιήματος είναι η ανάλωση του ανθρώπου σε καθημερινές δραστηριότητες που τον απορροφούν και τον απομακρύνουν από τη βαθύτερη ουσία των πραγμάτων, ανάγοντας το εφήμερο σε ζήτημα ζωής. Ο υλιστικός τρόπος ζωής, που εικονοποιείται στο ποίημα με τους «τόνους σκουπιδιών» που συσσωρεύουν οι άνθρωποι «βιαστικά» κυνηγώντας επίπλαστες ανάγκες (Μόδες τηλεφωνα ταξίδια επιταγές), τείνει να συμπιέσει το «αιώνιο», το ουσιώδες και σημαντικό. Στη δεύτερη στροφή του ποιήματος, το ποιητικό υποκείμενο, εικονογραφώντας αυτή τη γενική διαπίστωση και συγκεκριμενοποιώντας την, προβάλλει ένα «κοντινό» πλάνο, όπου ακόμη και το αδύναμο αλλά κοντινό φως μιας λάμπας, «στον στύλο της γωνιάς», θαμπώνει την όραση «Σβήνοντας / χιλιάδες άστρα», που λάμπουν στο μακρινό στερέωμα. Με τους στίχους αυτούς ο ποιητής θέτει ένα κρίσιμο ερώτημα: τι άραγε αξίζει περισσότερο να μας απασχολεί στη ζωή: το απτό και εφήμερο μιας πεζής, κομφορμιστικής και πιεστικής καθημερινότητας ή τα σοβαρά πνευματικά, φιλοσοφικά, υπαρξιακά, αισθητικά ζητήματα, που εδώ εκπροσωπούν τα χιλιάδες άστρα του γαλαξία και το άσβηστο φως της ομορφιάς.

Θέμα Δ'

Η παραγωγή λόγου

Βαθμολογείται
με 30 μονάδες

Το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου, 300 έως 400 λέξεις (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους μαθητές/τριες την **ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά.** που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.

Ευρείες θεματικές ενότητες

- ▶ **Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον** (οικογένεια, σχολείο, παρέες –κοινωνικές ομάδες)
- ▶ **Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον** σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες)
- ▶ **Φυσικό περιβάλλον**
- ▶ **Ψηφιακό περιβάλλον**
- ▶ **Ταυτότητες** (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές)

Παραγωγή κριτικού λόγου

Έμφαση στην :

- ▶ ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης ή διαφωνία με θέσεις/στάσεις / αντιλήψεις
- ▶ οργάνωση του λόγου (παράγραφοι, συνοχή κτλ.)
- ▶ λογική ανάπτυξη των επιχειρημάτων
- ▶ όριο λέξεων (300-400 λέξεις)

Τι σημαίνει «αξιοποίηση των κειμένων αναφοράς»

Όχι αυτούσια αναπαραγωγή των ιδεών του συγγραφέα ούτε άμεσος σχολιασμός τους αλλά **δημιουργική και κριτική αντιμετώπισή τους** με βάση τα βιώματα των μαθητών/τριών, ώστε να εκφράσουν την προσωπική τους στάση απέναντι στα ζητούμενα.

Δηλαδή, λαμβάνουμε υπόψη τι λέγεται στα κείμενα αναφοράς, ώστε να διαμορφώσουμε την προσωπική μας στάση, συμφωνώντας, διαφωνώντας ή συμφωνώντας υπό προϋποθέσεις, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε το ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο και την εκφώνηση του θέματος.

Η επιλογή των κειμένων αναφοράς σε σχέση με το Θέμα Δ

- ▶ Γι' αυτό, καλό είναι τα κείμενα που επιλέγουμε να συνομιλούν μεταξύ τους εκφράζοντας ακόμα και αντίθετες ιδέες, ώστε να κινητοποιούν τη σκέψη των μαθητών/τριών.
- ▶ Για τον ίδιο σκοπό το / τα ζητούμενο/α θα πρέπει έχουν το στοιχείο της πρόκλησης, να καλούν δηλαδή τα παιδιά να πάρουν κάποια θέση, συμφωνώντας ή διαφωνώντας, μέσα από τις δικές τους εμπειρίες από την πραγματικότητα που βιώνουν.

Τι προσέχουμε στη διδασκαλία

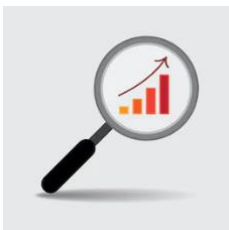
Συζητάμε και σχολιάζουμε με τους μαθητές με τρόπο κριτικό ποικίλα μη λογοτεχνικά κείμενα εστιάζοντας

στις «λαβές» των κειμένων

(δείκτες περιεχομένου, δομικούς, γλωσσικούς κ.α.) που υπηρετούν την πρόθεση του γράφοντος:

- τον σκοπό, τις απόψεις, τη θέση, πιθανές αποσιωπήσεις κτλ.

στη βιωματική εμπειρία των μαθητών/τριών

Τι προσέχουμε κατά τη συγγραφή

- ▶ Το ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο και την προσαρμογή του ύφους (τις συμβάσεις του κειμενικού είδους).
- ▶ Τα ζητούμενα, ώστε να μην ξεφύγουμε από το θέμα γράφοντας όσα ξέρουμε **γύρω** από το θέμα και όχι **για** το θέμα. **Αυτό, δηλαδή, που ζητείται από τους μαθητές/τριες δεν είναι οι γνώσεις τους αλλά η γνώμη τους.**
- ▶ Την ποιότητα και την επάρκεια των επιχειρημάτων.
- ▶ Τη σαφήνεια του λόγου.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις

- ▶ Στο Κείμενο Ι γίνεται διάκριση ανάμεσα στον τουρίστα και τον ταξιδιώτη. **Εσείς τι θα επιλέγατε στην προοπτική ενός ταξιδιού και γιατί;** Να γράψετε την άποψή σας σ' ένα κείμενο 300 περίπου λέξεων με τη μορφή ομιλίας για εκδήλωση του σχολείου σας με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού. Να αξιοποιήσετε δημιουργικά πληροφορίες και επιχειρήματα από τα κείμενα αναφοράς.
- ★ Με αφορμή αντιδράσεις που έγιναν για τη χρήση λεωφορείου χωρίς οδηγό στα Τρίκαλα, **γράφετε ένα άρθρο στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας στο οποίο προβληματίζεστε αν πρέπει ή όχι να φοβόμαστε την τεχνολογία, αιτιολογώντας την άποψή σας,** αξιοποιώντας και τα κείμενα αναφοράς. (350 λέξεις περίπου).

Ενδεικτικές εκφωνήσεις

- ★ Πριν από τρεις τέσσερις δεκαετίες, πριν από το internet και τα κινητά, υπήρχε το πρόγραμμα «Φίλος δι' αλληλογραφίας» (penfriend) που έφερνε σε επαφή μαθητές από όλο τον κόσμο. Θα επικοινωνούσατε σήμερα εσείς με έναν νέο/α που γνωρίσατε στις διακοπές σας ανταλλάσσοντας γράμματα ή e-mails; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα κείμενο με τη μορφή άρθρου το οποίο θα δημοσιευτεί σε σχετικό αφιέρωμα του περιοδικού του σχολείου σας.
- ▶ Σε ομιλία σας με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων εκφράζετε τις απόψεις σας σχετικά με τους λόγους αύξησης των ρατσιστικών φαινομένων στη χώρα μας και ιδιαίτερα την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Να αξιοποιήσετε τα κείμενα αναφοράς και τη δική σας εμπειρία. (γύρω στις 350 λέξεις)

Ενδεικτικές εκφωνήσεις

- ★ Λαμβάνοντας υπόψη την ως τώρα εμπειρία σας από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς και στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς, να ανεβάσετε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του σχολείου σας ένα άρθρο στο οποίο, αφού αναφέρεστε στα υπέρ και τα κατά της τηλεκπαίδευσης, εκφράζετε τη γνώμη σας ως προς το είδος της εκπαίδευσης που προτιμάτε (συμβατικής ή εξ αποστάσεως). (400 λέξεις)
- ▶ Στα κείμενα αναφοράς υπάρχουν δύο διαφορετικές απόψεις σε σχέση με τις προβλέψεις για το μέλλον της ανθρωπότητας μετά την πανδημία του κορονοϊού. Σε συζήτηση στην τάξη, αφού σχολιάσετε τις δύο απόψεις, να αναπτύξετε την προσωπική σας άποψη. (350 λέξεις)

Ενδεικτικές εκφωνήσεις

★ Επιχειρηματολογικό κείμενο (επιλέξτε ελεύθερα τον τύπο του κειμένου σας)

Πομπός: τελιόφοιτος Λυκείου

Αποδέκτης: συγκεκριμένο κοινό

Θέμα:

Ο συντάκτης του Κειμένου II προτείνει σε περιόδους «καραντίνας» «να δούμε τον χρόνο μέσα από μian άλλη οπτική γωνία. Όχι σαν κάτι που φεύγει και τον κυνηγάμε να τον πιάσουμε, αλλά σαν κάτι που αφήνει το περιθώριο για άλλες σκέψεις και άλλη δημιουργικότητα». **Πώς νομίζετε ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί;** Στην ανάπτυξή σας να αξιοποιήσετε το περιεχόμενο των παραπάνω κειμένων.

Σχολιασμός της εκφώνησης θέματος Δ των πανελλαδικών εξετάσεων Ιουνίου 2020:

Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σας χρόνου; Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 αποφασίζετε να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσετε την όποια επιλογή σας. (300-350 λέξεις).

- ▶ *Παρά την οδηγία αποδοχής οποιασδήποτε άποψης, το θέμα κατευθύνει την ανάπτυξη, αποτελεί μονόδρομο η καλή σχέση με την ανάγνωση αλλιώς είναι δύσκολο να απαντηθεί το β' ερώτημα.*
- ▶ *Το επικοινωνιακό πλαίσιο δεν αιτιολογείται επαρκώς. Γιατί να γράψει κάποιος ένα τέτοιο θέμα στο προσωπικό του ιστολόγιο;*
- ▶ *Η ανάπτυξη είναι επιρρεπής σε αναμάσημα έτοιμου υλικού.*
- ▶ *Η εκφώνηση προϋποθέτει τη χρήση του α' ρηματικού προσώπου.*

Σχολιασμός της εκφώνησης θέματος Δ επαναληπτικών πανελλαδικών εξετάσεων

Σε μια συζήτηση με έναν καθηγητή σας στη σχολική τάξη με θέμα: «Η επιστήμη στην καθημερινή ζωή», η δική του παρέμβαση τελείωσε με την άποψη του Στέφανου Τραχανά ότι: «Το να κρατάς διαρκώς το ενδεχόμενο να έχεις κάνει λάθος και να μη διστάζεις να κάνεις τις αναγκαίες αναθεωρήσεις, όταν το διαπιστώνεις, σε βοηθάει πολύ στο να γίνεσαι άξιος επιστήμονας και χρήσιμος άνθρωπος». Αυτή η άποψη μπορεί να έχει εφαρμογή στην προσωπική σας ζωή; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ομιλία που θα απευθύνετε στην ολομέλεια της τάξης (300-350 λέξεις).

- ▶ **Πληθωριστική διατύπωση**
- ▶ **Εφικτό το βιωματικό ερώτημα στο όριο των λέξεων.**
- ▶ **Μη αληθοφανές επικοινωνιακό πλαίσιο (ποιος ο σκοπός της ομιλίας:)**